

Istoria romanilor

Romania este situata in centrul Europei, in partea de nord a Peninsulei Balcanice, si teritoriul sau este marcat de Muntii Carpati, Dunare si Marea Neagra. Avand un climat temperat si un mediu natural diversificat, care este foarte favorabil vietii, teritoriul romanesc a fost locuit inca din cele mai vechi timpuri. Cercetarile facute de arheologii romani la Bugiulesti, Tinutul Valcei, a dus la descoperirea unor relicve umane, datand de la inceputul Paleoliticului Inferior (aprox. 2 milioane de ani inainte de Hristos). Aceste vestigii sunt dintre cele mai vechi din Europa, scotand la iveala perioada in care omul, un humanoid, de fapt, parcurgea, fizic si spiritual, etapele depasirii statutului sau de animal. O populatie umana mai densa (Omul de Neanderthal), a trait aprox. 100.000 de ani in urma; dar, relativ stabila populatie, nu a fost descoperita decat incepand cu Neoliticul (cu 6000-5000 ani inainte de Hristos).

Ceramica de Cucuteni

La un moment dat, populatia de pe teritoriul actualei Romanii, a creat o remarcabila cultura, a carei dovada se regaseste in policromia ceramicii de Cucuteni (comparabile cu ceramica unor alte culturi europene importante, la vremea aceea, din Bazinul Mediteranei de Rasarit si a Orientului Mijlociu), precum si cultura statuetelor Hamangia (Ganditorul de la Hamangia este cunoscut astazi in intreaga lume).

Ganditorul de la Hamangia (statueta neolitica)

La inceputul mileniului al doilea, cand Epoca Paleoliticului facea loc Epocii de Bronz, triburile tracice de origine indo-europeana se stabileau alaturi de populatia care deja traia in Bazinul Carpato-Balcanic. De pe vremea tracilor, se poate vorbi de un fenomen neintrerupt de creare a poporului roman.

In prima parte a primului mileniu dinainte de Hristos, in zona carpato-dunareano-pontica - care era partea de nord a unei mari suprafete locuite de triburile tracice - un grup al tracilor de nord s-a individualizat: s-a creat un mozaic de triburi getice si dacice. Strabo - un geograf si istoric renumit din epoca imparatului Augustus, ne informeaza ca "dacia aveau aceeasi limba ca si getii". Initial, a fost acelasi popor, singura diferenta dintre daci si geti fiind zona in care locuiau ei: dacii - in mare parte, locuiau in muntii si pe platoul Transilvaniei; getii - in campile

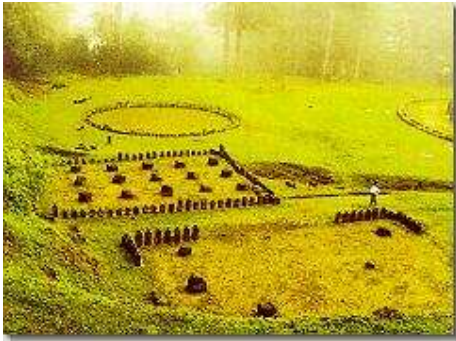
Dunarii.

În antichitate, grecii, care i-au întâlnit primii pe geți - au folosit acest nume pentru întreaga populație de la nordul Dunării, în timp ce romanii, care i-au întâlnit primii pe daci, au extins folosirea acestui nume pentru toate celelalte triburi ce locuiau pe teritoriul de astăzi al României. După cucerirea acestui teritoriu, romanii au creat aici provincia Dacia.

În prezent, întregul teritoriu al României de azi este numit Dacia, în toate sursele de informație din perioada latină și a Evului Mediu.

Contactul daco-geților cu lumea greacă a fost ușor de făcut, prin intermediul coloniilor grecești create pe teritoriul țărmului Mării Negre al României de azi: Istros (Histria), fondat în secolul VII înainte de Hristos, Callatis (Mangalia de azi), și Tomis (Constanța de azi); ultimele două create un secol mai târziu. În istoria scrisă, populația de la nordul Dunării (getică), a fost prima dată menționată de Herodot, "părintele istoriei" (secolul IV înainte de Hristos). El ne-a vorbit despre povestea campaniei regelui persan Darius I, împotriva scitilor din stepele aflate la nord de Pontic (anul 513 înainte de Hristos). El a scris că geții erau cei mai mari luptători dintre tracii. Ei au fost singurii care au rezistat regelui persan, pe drumul dintre Bosfor și Dunare.

Burebista (82 - până în jur de 44 înainte de Hristos), care a reușit să unească triburile geto-dacice, pentru prima dată, a creat un regat puternic și întins, pe vremea când suveranul dac i-a oferit sprijin lui Pompei împotriva lui Cezar (anul 48 înainte de Hristos), și se întindea de la Beskide, în nord, Bazinul Dunării Mijlocii, în vest, râul Tiras (Nistru) și țărmul Mării Negre, în est, până la Munții Balcani, în sud.

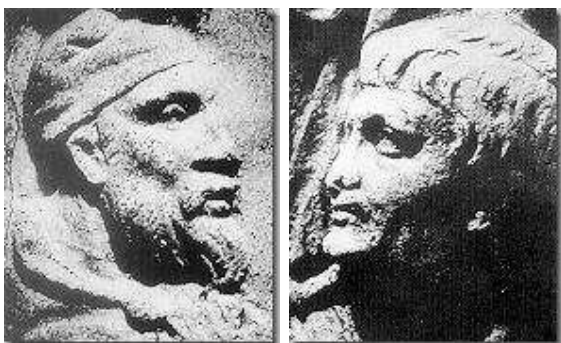

Cetatea dacică de la Sarmisegetuza

În primul secol înainte de Hristos, pe măsură ce Imperiul roman se extindea și se creau provincii romane în Panonia, Dalmatia, Moesia și Tracia, granița cu Dunărea se întindea pe aproape 1500 km și despartea Imperiul Roman de lumea dacică.

În Dobrogea, care se afla sub conducerea romană, de șapte secole, începând cu domnia lui Augustus, poetul Publius Ovidius Naso și-a petrecut ultimii ani ai vieții sale "între greci și geți", întrucât el a fost exilat acolo, la Tomis (între anii 8 și 17 e.n.), din ordinul aceluiași Cezar.

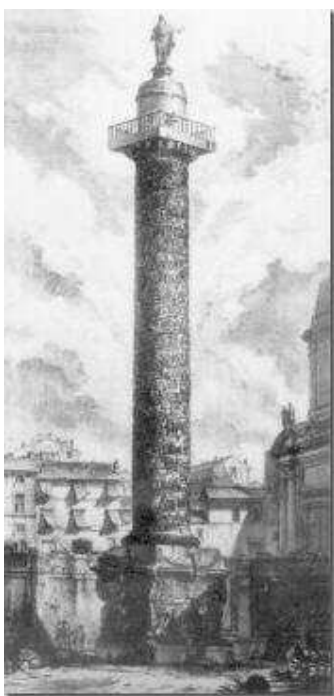
Dacia s-a aflat în apogeul puterii sale sub regele Decebal (87-106 e.n.). După o primă confruntare, pe timpul domniei lui Domitian, (87-89 e.n.), s-au impus cu necesitate două războaie pentru Imperiul Roman (101-102 e.n. și 105-106 e.n.), pentru că, în culmea gloriei sale, împăratul Traian (98-117 e.n.), să-l învingă pe Decebal și să-i transforme regatul într-o provincie romană numită Dacia.

Regele Decebal

Imparatul Traian

Columna lui Traian, înaltată la Roma, și mausoleul de la Adamclisi (Dobrogea) povestesc despre această înclăstare militară, care a fost urmată de o masivă și sistematică colonizare a noilor teritorii integrate noului imperiu.

Columna lui Traian din Roma - certificatul de naștere a poporului roman

Mausoleul roman de la Adamclisi (secolul II e.n.)

Dacii, cu toate ca au suferit pierderi grele, au ramas, chiar si dupa ce a fost instaurata noua conducere, principalul element din Dacia; provincia a fost supusa unui proces de romanizare complex, elementul sau de baza fiind impunerea si adoptarea definitiva a limbii latine. Romanii sunt astazi singurii descendenti ai Imperiului Roman de Rasarit; limba romana este una din marile mostenitoare ale limbii latine, alaturi de Franta, Italia, Spania, Romania este o oaza de latinitate in aceasta parte a Europei.

Locuitorii, fie ei descendenti ai Imperiului Roman sau a daco-romanilor, si-au continuat existenta neintrerupta ca tarani sau ca pastori, chiar dupa retragerea romana sub imparatul Aurelian, (270-275), atat a armatei, cat si a administratiei romane, care s-a mutat la sud de Dunare. Dar, stramosii romanilor au ramas timp de cateva secole in sfera de influenta a Imperiului Roman, atat in politica, cat si in economie, religie sau cultura; dupa despartirea in doua a Imperiului Roman, in anul 395 e.n., ei au ramas in sfera de influenta a Imperiului Bizantin.

Ei traiau mai mult in spiritul vechilor romani, care acum decazuse, si au supravietuit imprejurarilor grele din timpul valurilor succesive ale popoarelor migratoare.

La vremea cand simbioza etno-culturala dintre daci si romani a fost realizata, si s-a finalizat in sec. VI-VII, prin formarea poporului roman, intre sec. II si IV, daco-romanii au adoptat crestinismul in forma sa latina. Prin urmare, in sec. VI-VII, cand procesul de formare a poporului roman a fost gata, natiunea a patruns in istorie ca o natiune crestina. Iata de ce, spre deosebire de natiunile vecine, care au ca date de crestinare (bulgarii - anul 865, sarii - 874, polonii - 966, slavii de est - 988, ungurii - 1000), romanii nu au o data fixa a crestinarii, intrucat ei au fost prima natiune crestina din regiune. In sec. IV-XIII, poporul roman a trebuit sa faca fata valurilor de popoare migratoare - gotii, hunii, gepizii, avarii, slavii, pecenegii, cumanii, tatarii - care au traversat teritoriul Romaniei. Triburile migratoare au controlat acest spatiu, din punct de vedere militar si politic, intarziind dezvoltarea economica si sociala a bastinasilor si formarea entitatilor statale locale.

Slavii, care s-au stabilit masiv in sec. VII la sud de Dunare, au despartit in doua masa compacta a romanilor din zona carpato-danubiana: cei de la nord (daco-romanii), au fost separati de cei de la sud, care s-au deplasat spre vestul si sud-estul Peninsulei Balcanice (aromanii, megleno-romanii si istro-romanii). Slavii s-au stabilit la nord de Dunare si au fost asimilati incetul cu incetul de poporul roman si limba lor a lasat urme in vocabularul si fonetica limbii romane. Peste limba romana s-a suprapus asa-numita limba slavica (in acelasi mod cum s-a impus idiomul germanic francilor).

Romanii apartinand religiei ortodoxe au adoptat astfel limba veche slavona bisericeasca, ca o limba de cult si incepand cu sec. XI-XVII ca o limba de curte si cultura. Limba slava n-a fost niciodata o limba vie, vorbita de popor, pe teritoriul Romaniei; ea a jucat pentru romani, la un momentdat, in Evul Mediu, acelasi rol pe care l-a jucat latina in vest; la inceputul epocii moderne, ea a fost inlocuita pentru totdeauna in biserica, la curte si in cultura de catre limba romana.

Datorita pozitiei lor, romanii de la sud de Dunare au fost pentru prima data mentionati in sursele istorice (sec. X), sub numele de vlahi sau blahi (valahi); acest nume aratand ca ei erau vorbitori ai unei limbi romanice, si ca popoarele non-romanice din jurul lor recunosteau acest fapt. Dupa anul 602, slavii stabiliti masiv la sud de Dunare au fondat un tarat puternic bulgar, in sec. IX. Asta a facut o breasa intre romanii din nordul Dunarii si cei aflati la sud de Dunare.

Pe masura ce au fost supusi la tot felul de presiuni si izolati de trunchiul puternic romanesc de la nord de Dunare, numarul romanilor din sudul Dunarii a scazut continuu, in timp ce fratii lor de la nordul Dunarii, cu toate ca traiau in conditii extrem de dificile, si-au continuat evolutia lor istorica, ca o natiune separata, cea mai indepartata la est descendenta a Imperiului Roman.

Valahia, Moldova si Transilvania

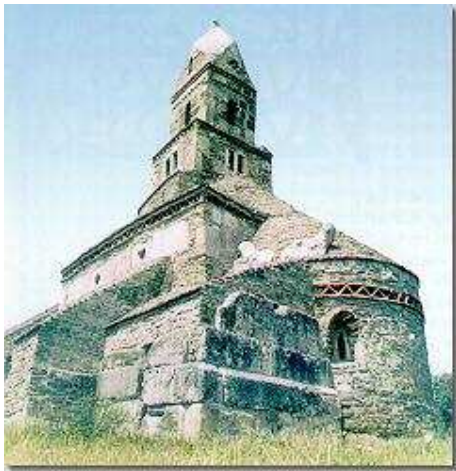
Incepand cu sec. al X-lea, surse bizantine, slave si ungare, si mai tarziu surse occidentale, mentioneaza existenta entitatilor statale ale populatiei romanesti - cnezate si voievodate - la inceput in Transilvania si Dobrogea, apoi in sec. XII-XIII, si in teritoriile de la estul si sudul Carpatilor. O trasatura specifica a istoriei romanilor din Evul Mediu, pana in epoca moderna,

este aceea ca ei au trait in trei principate vecine, dar autonome, - Valahia, Moldova si Transilvania.

Acest fenomen - care este, fara indoiala, unic in Europa medievala, este extrem de complex. O serie de cauze tin de esenta societatii feudale, dar sunt de asemenea si factori specifici. Printre ultimii, dorim sa mentionam existenta imperiilor vecine puternice, care s-au opus unificarii entitatilor statale romanesti si chiar au ocupat - pentru o perioada mai scurta sau mai lunga - teritoriile romanesti. De exemplu, la vest, romanii a trebuit sa faca fata politicii de cucerire dusa de regatul ungar. In 895, triburile ungare care au venit din tinuturile Volgai, conduse de Arpad, s-au stabilit in Panonia. Ei au fost opriti in inaintarea lor spre vest de catre imparatul Otto I (955), astfel ca ungerii s-au stabilit si si-au intors fata catre sud-est si est. Aici, ei s-au intalnit cu romanii.

O cronica ungara descrie intalnirea dintre mesagerii trimisi de Arpad, regele ungar, si voievodul Menumorut al Biharei, un oras in vestul Transilvaniei. Ambasadorii unguri au pretins ca teritoriul sa le fie cedat lor. Cronica a pastrat pentru noi raspunsul plin de demnitate dat de Menumorut: "Spuneti-i lui Arpad, ducele Ungariei, conducatorul vostru. Bucurosi ii vom iesi in intampinare, ca de la prieten la prieten, pentru a-i da lui tot ce are nevoie, pentru ca este strain, si unui strain ii lipsesc multe. Dar pamantul pe care il pretinde, nu-l va avea niciodata de la noi de bunavoie, cata vreme vom trai".

In ciuda rezistentei cnezatelor si voievodatelor romanesti, ungerii au reusit in sec. X-XII sa ocupe Transilvania si s-o incorporeze regatului ungar (pana la inceputul secolului XVI, ca voievodat autonom). In scopul de a consolida puterea lor in Transilvania, unde romanii au continuat sa fie de-a lungul secolelor marea majoritate etnica, ca si in scopul de a apara granita estica si sudica a voievodatului, coroana ungara a recurs la colonizarea regiunilor de frontiera, cu sasi si secui, in sec. XII-XIII.

Biserica din Densusi

In sec. XIV, odata cu declinul puterii imperiilor vecine (polonii, ungerii, tatarii), s-au format o serie de state feudale, in sudul si estul lantului muntos al Carpatilor: Valahia, sub Basarab I, in jurul anului 1360, si Moldova, sub Bogdan I, in jurul anului 1359. Regatele Poloniei si Ungariei au incercat in sec. XIV si XV sa anexeze sau sa subjuge cele doua principate, dar n-au reusit.

In cea de-a doua jumatate a sec. XIV, o noua amenintare se abatea asupra teritoriilor romanesti: Imperiul otoman. Dupa ce au pus prima data piciorul pe pamantul european, in 1354, turcii otomani au inceput rapida lor expansiune pe continent, astfel ca stindardul verde al Islamului flutura deja in sudul Dunarii, in 1396.

Scene din Cronica pictata de la Viena, reprezentand victoria romanilor la Posada (1330) impotriva armatei regelui Ungariei

Singure sau in alianta cu tarile crestine vecine, mai degraba in alianta cu voievodatele vecine ale celorlalte doua principate romanesti, voievozii Mircea cel Batran al Valahiei (1386-1418) si Vlad Tepes (Dracula din legendele medievale - 1456-1462), precum si Stefan cel Mare si Sfant (1457-1504), voievodul Moldovei si Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei (1441-1456), au dus grele batalii de aparare impotriva turcilor otomani, impiedicandu-le expansiunea spre centrul Europei.

Mircea cel Batran, domnitorul Tarii Romanesti (1386-1418)

Vlad Tepes, domnitorul Tarii Romanesti
(Dracula din legendele medievale, 1456-1462)

Stefan cel Mare si Sfant,
Domnitorul Moldovei (1457-1504)

Intreaga Peninsula Balcanica a devenit teritoriu turcesc. Constantinopole a fost capturat de Mohamed al II-lea, in 1453, Soliman Magnificul a capturat orasul Belgrad, in 1521, si Regatul ungar a disparut in urma Bataliei de la Mohaci - 1526. Prin urmare, Valahia si Moldova erau incercuite si a trebuit sa recunoasca suzeranitatea Imperiului Otoman timp de peste trei secole.

Dupa ce Buda a fost capturata si Ungaria a devenit pasalac, Transilvania a devenit principat autonom, in 1541, dar ea a recunoscut, de asemenea, suzeranitatea Imperiului Otoman, ca si celelalte doua teritorii romanesti. Spre deosebire de toate celelalte popoare din sud-estul Europei, spre deosebire de unguri si poloni, romanii au fost singurii care si-au mentinut entitatea statala in timpul Evului Mediu, ca si propria politica, precum si structurile militare si administrative.

Tributul platit sultanului avea menirea sa garanteze pastrarea autonomiei interne, dar in acelasi timp, si protectia impotriva altor dusmani puternici. Valahia si Moldova, detinand propriul lor statut autonom, au continuat, dupa caderea Imperiului Bizantin, sa cultive traditiile culturale bizantine si au luat asupra lor, in acelasi timp, pastrarea religiei ortodoxe răsăritene; pe teritoriul lor, invatati din toata Peninsula Balcanica, la adapost de islamul intolerant, au putut continua munca lor, fara nici un obstacol. Ei au pregatit renasterea culturala a propriilor natiuni.

Orasul Soroca pe malul raului Nistru

Sfarsitul sec. XVI a fost dominat de personalitatea lui Mihai Viteazul. El a devenit voievod al Tarii Romanesti in 1593 si s-a alaturat Ligii Crestine - o coalitie antiotomana, initiata de papalitate si de Sfantul Imperiu Roman. El a reusit, dupa grele batalii (Calugareni, Giurgiu) sa redobandeasca chiar independenta tarii sale. In 1599-1600, pentru prima data in istorie, el a unit toate teritoriile locuite de romani, proclamandu-se "Print al Tarii Romanesti, al Transilvaniei si al intregii Moldove". Situatiia interna era foarte complicata, marile puteri vecine - Imperiul Otoman, Polonia si Imperiul habsburgic - ii erau ostile si si-au unit fortele pentru a-l infrange; astfel ca aceasta unire a fost de scurta durata, intrucat Mihai Viteazul a fost asasinat in 1601. Unirea realizata de domnitor a devenit totusi un simbol pentru posteritate. In sec. al XVII-lea, sub diferite forme, si cu succese trecatoare, si alti printi au incercat sa relanseze ambitiosul program politic al lui Mihai Viteazu, incercand sa formeze un front de uniune antiotomana din cele trei principate si sa restaureze unitatea Daciei antice.

Mihai Viteazu (1593-1601), cel care a unit primul cele trei teritorii romanesti

Sfarsitul sec. XVII si inceputul sec. XVIII au adus schimbari, politice, atat in centrul, cat si in estul Europei. Imperiul Otoman a esuat in tentativa sa de a captura Viena, in 1683 si, prin urmare, Imperiul Habsburgic si-a inceput expansiunea catre sud-estul Europei. Tratatul de pace austriaco-turcesc de la Karlowitz (1699) sanctiona anexarea Transilvaniei si organizarea ei ca un principat autonom la Imperiul Austriac (din 1765 a devenit mare principat, condus de un guvernator). Polonia era divizata si Rusia, prin cuceriri succesive, a atins, sub Petru cel Mare, (1696-1725) raul Nistru, devenind astfel vecinul de rasarit al Moldovei. Ambitiosul vis al tarilor de a domina Stramtoarea Bosfor si Constantinopolul situa Principatele Romanesti in calea expansiunii rusesti.

Imperiul Otoman, in incercarea de a-si apara vechile pozitii, a introdus in Moldova (1711) si Tara Romaneasca (1716) "regimul fanariot", care a durat pana in 1821, si sub care Sublima Poarta desemna in cele doua principate domnitori greci, recrutati din Fanar, un cartier al Istanbulului, care erau considerati drept credinciosi ai turcilor. Aceasta a fost epoca in care controlul politic otoman si exploatarea economica a luat proportii, la fel ca si coruptia; dar, s-au introdus, de asemenea, si cateva reforme sociale - cum este abolirea serbiei -, ca si reforme administrative, de modernizare, dupa modelul european, din perioada iluminismului.

Autonomia interna, desi limitata, a fost conservata la baza, in cele doua principate, care au continuat sa fie entitati distincte in Imperiul Otoman; aceasta situatie a fost recunoscuta in cateva tratate internationale (de ex. in cel de la Cuciuc Kainargi) (1784).

Situata la granita celor trei mari imperii si ravnite de toate trei, Tara Romaneasca si Moldova au devenit, timp de mai bine de 150 de ani, nu numai teritorii de confruntare, dar chiar si de batalie, pe care armatele imperiilor s-au intalnit.

Multi ani, Austria si Rusia au luptat impotriva Imperiului Otoman (1710-1711, 1716-1718, 1735-1739, 1768-1774, 1787-1792, 1806-1812, 1828-1829, 1853-1856): acele lupte au avut loc pe pamantul Romniei si au fost insotite intotdeauna de ocupatie militara straina, care, adeseori, s-a mentinut mult timp dupa ce razboiul propriu-zis s-a terminat, astfel ca tarile romanesti au indurat nu numai devastarea si pierderile irecuperabile, dar au trecut, de asemenea, si prin dislocari de populatie si amputari de teritorii dureroase. De exemplu, Austria a anexat Oltenia temporar (1718-1793), precum si Nordul Moldovei, numit Bucovina (1775-1918).

Dupa razboiul ruso-turc din 1806-1812, Rusia a anexat partea de rasarit a Moldovei, teritoriul dintre raurile Prut si Nistru, numit mai tarziu Basarabia (1812-1918).

Renasterea nationala

In sec. XVIII si la inceputul sec. XIX au avut loc urias transformari economice si sociale, structurile feudale erau profund erodate, incepusera sa apara primele intreprinderi de tip capitalist si, in acelasi timp, produsele romanesti intrau, putin cite putin, in circuitul oriental. Ideea nationala, ca pretutindeni in Europa, avea sa devina visul inaltator al intelectualitatii si elementul de baza in planurile de viitor, facute de politicieni.

Unirea unei parti a creierului din Transilvania cu biserica catolica (greco-catolicii), realizata de casa de Habsburg intre anii 1699-1701, a jucat un rol important in emanciparea romanilor transilvaneni. Lupta lor pentru drepturi egale cu alte grupuri etnice (cu toate ca romanii detineau peste 60% din populatia principatului, ei erau inca considerati "tolerati" in propria lor tara), a fost pornita de episcopul Inocentiu Micu-Klein si continuata de grupul de intelectuali din cadrul miscarii "Scoala Ardeleana": Gheorghe Sincai, Petru Maior, Samuel Micu, Ion Budai Deleanu. Acesti carturari au dovedit latinitatea limbii romane si a poporului roman, ba chiar mai mult faptul ca ei au avut o existenta neintrerupta ca populatie autohtona.

In virtutea acestei mosteniri, ei au pretins drepturi egale cu celelalte natii din Transilvania - ungurii, secuii si sasii. Revendicarile romanilor din Transilvania au fost supuse atentiei Curtii din Viena, intr-o lunga petitie, numita *Supplex Libellus Valachorum* (1791), care insa n-a primit nici un raspuns. Problema Renasterii in Tara Romaneasca a fost exprimata in cadrul Revolutiei condusa de Tudor Vladimirescu (1821), care a izbucnit in acelasi timp cu miscarea Greciei pentru libertate.

Tudor Vladimirescu, conducatorul Revolutiei Romane de la 1821

Cu toate ca trupele otomane si tariste au ocupat principatele dunarene in acelasi an, sacrificiile facute de romani au dus la abolirea regimului fanariot si domnitorii pamanteni au fost din nou numiti pe tronurile din Moldova si Tara Romaneasca. Tratatul de Pace din 1829, semnat la Adrianopole (astazi Edirne), a dus la incheierea conflictului ruso-turc din 1828-1829, care a dus in final la razboiul de eliberare nationala purtat de Grecia. Acest tratat a slabit foarte mult suzeranitatea otomana si a sporit protectoratul Rusiei. Acum, comerțul era liber, cerealele romanesti au inceput sa patrunda pe pietele europene.

Sub Pavel Kiseleff, comandantul trupelor rusesti, care ocupa cele doua principate romanesti (1828-1834) a fost introdus un Regulament Organic in Tara Romaneasca (1831) si Moldova (1832). Pana in 1859, aceste regulamente au servit ca legi fundamentale (constitutii) si au contribuit la modernizarea si omogenizarea structurilor sociale, economice, administrative si politice, care incepusera in decadele premergatoare.

Prin urmare, in prima jumatate a sec. XIX, Principatele Romanesti au inceput sa se distanteze de lumea otomana orientala si sa isi spuna cuvântul in spatiul spiritual al Europei de Vest. Idei curente, atitudini din vest erau mai mult decat binevenite in societatea romaneasca care suferea un proces ireversibil de modernizare. Acum, constiinta ca toti romanii apartin aceleiasi natii era generalizata si uniunea intr-un singur stat independent a devenit idealul tuturor romanilor.

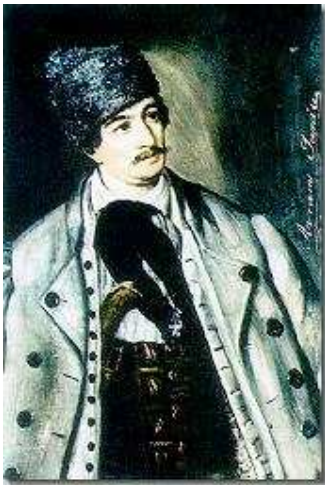
Unirea si independenta

Vântul revolutiei din 1848 a batut si asupra principatelor romanesti de asemenea. Ele au adus in mijlocul scenei politice o serie de intelectuali straluciti precum Ion Eliade Radulescu, Nicolae Balcescu, Mihail Kogalniceanu, Simion Barnutiu, Avram Iancu si altii.

Nicolae Balcescu, unul din conducatorii Revolutiei din 1848

In Moldova tulburarile au fost inabusite rapid dar in Tara Romaneasca revolutionarii practic au condus tara din iunie pina in septembrie 1848. In Transilvania revolutia s-a prelungit pina aproape la sfirsitul lui 1849. Acolo, liderii unguri au refuzat sa ia in considerare revendicarile romanilor si ei au reusit sa anexeze Transilvania la Ungaria; asta a dus la separarea fortelor revolutionare romanesti si unguresti. Guvernul maghiar al lui Kossuth Laios a incercat sa inabuse lupta romanilor, dar el s-a confruntat cu rezistenta armata a romanilor in Apuseni sub conducerea lui Avram Iancu.

Avram Iancu, conducatorul Revolutiei din 1848 in Transilvania

Cu toate ca interventia brutala a armatelor otomane, tariste si habsburgice a fost incununata de succes in 1848-1849, valul de inoire in favoarea ideilor democratice s-a raspindit peste tot in urmatoarea decada.

Rusia a fost infrinta in Razboiul din Crimeea (1853-1856) si asta a pus sub semnul intrebării din nou fragilul echilibru european. Datorita pozitiei lor strategice la gurile Dunarii, pe masura ce aceasta cale de navigatie era din ce in ce mai importanta pentru comunicatiile europene, la Congresul de pace de la Paris (februarie-martie 1856) s-a pus problema statutului Principatelor Dunarene. Valahia si Moldova ramaneau inca sub suveranitate otomana, dar acum ele erau plasate sub tutela colectiva a celor sapte puteri care semnau Tratatul de pace de la Paris: aceste puteri au hotarit atunci sa fie convocate adunarile locale care sa hotarasca asupra viitoarei organizari a celor doua principate.

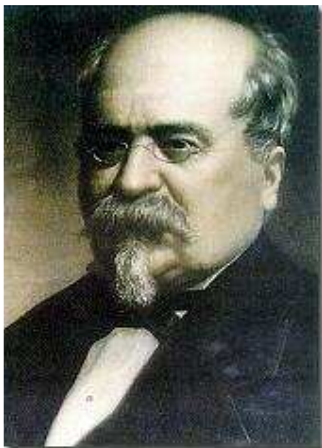
Tratatul de la Paris stipula de asemenea: retrocedarea sudului Basarabiei la Moldova, teritoriu ce fusese anexat de Rusia in 1812 (judetele Cahul, Bolgrad, Ismail); navigatia libera pe Dunare; stabilirea unei comisii europene a Dunarii; statutul de neutralitate a Marii Negre.

In 1857 au fost convocate Adunarile Ad-hoc la Bucuresti si lasi in baza prevederilor Congresului de Pace de la Paris din 1856: toate categoriile sociale participante la aceste adunari au hotarat in unanimitate sa uneasca cele doua principate intr-un singur stat. Imparatul francez Napoleon al III-lea a sprijinit aceasta hotarare, Imperiul Otoman si Austria au fost impotriva, astfel ca s-a convocat o noua conferinta a celor sapte puteri in Paris (Mai-august 1858): cu acea ocazie doar citeva din revendicarile romanilor au fost acceptate. Dar, romanii au ales in 5-17 ianuarie 1859, in Moldova, si in 24 ianuarie-5 februarie 1859, in Tara Romaneasca, pe colonelul Alexandru Ioan Cuza, ca domnitor unic, realizand, de facto, unirea celor doua principate.

Alexandru Ioan Cuza (1859-1866), Domnitorul Principatelor Unite

Statul national roman, a luat in 24 ianuarie - 5 februarie 1862, numele de Romania si si-a stabilit capitala la Bucuresti. Asistat de Mihail Kogalniceanu, cel mai apropiat consilier al sau, Alexandru Ioan Cuza a initiat un program de reforme care a contribuit la modernizarea societatii romanesti si a structurilor statale: Legea secularizarii averilor manastiresti - 1863, Legea reformei agrare, eliberand taranii de sarcina indatoririlor feudale si impropietarindu-i cu pamant (1864), Legea codului penal, Legea codului civil (1864), Legea educatiei, in principiul careia scoala primara devenea obligatorie si gratuita (1864), infiintarea universitatilor din Iasi (1860) si din Bucuresti (1864).

Mihail Kogalniceanu (1817-1890), parintele reformei, care a facut din Romania o tara moderna

Dupa abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza (1866), Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, inrudit cu familia regala de Prusia, si care a fost sprijinit de Napoleon al III-lea si Bismark, a fost proclamat, in 10 mai 1866, dupa un plebiscit, ca print conducator al Romaniei, sub numele de Carol I.

Carol I, primul rege al Romaniei

Noua Constitutie, inspirata dupa cea belgiana (din 1831), care a fost promulgata in 1866 si s-a aflat in uz pana in 1923, proclama Romania ca o monarhie constitutionala. In urmatoorii 10 ani, lupta romanilor de a-si dobandi independenta totala de stat a fost parte integranta din miscarile ce au avut loc, impreuna cu alte popoare din sud-estul Europei - sarii, ungurii, muntenegrenii, bulgarii, albanezii - si aveau ca scop sa taie ultimele lor legaturi cu Imperiul Otoman.

Intr-un cadrul international favorabil - in 1865 -, a izbucnit din nou criza orientala si a inceput atunci, in 1877, razboiul ruso-turc. Romania si-a declarat independenta de stat totala, in 9-21 mai 1877. Guvernul condus de Ion C. Bratianu, si in care Mihail Kogalniceanu functiona ca ministru de externe, a hotarat ca, in cadrul cererii de asistenta a Rusiei, sa se uneasca cu fortele rusesti ce operau in Bulgaria. Armata romana, sub comanda directa a printului Carol I, a trecut Dunarea si a participat la asediul Plevnei; rezultatul a fost incercuirea armatei otomane, condusa de Osman Pasa (10 decembrie 1877).

Atacul redutei Grivita
Gravura a Razboiului de Independenta (1877-1878)

Independenta Romaniei, ca si independenta Serbiei si a Muntenegrului, precum si unirea Dobrogei cu Romania, au fost recunoscute, in Tratatul de pace ruso-turc de la San Stefano (3 martie 1878). In urma insistentei marilor puteri, s-a tinut Congresul de Pace de la Berlin (iunie-iulie 1878), in cadrul caruia s-a recunoscut si mentinut statutul pe care si-l proclamase Romania cu un an mai inainte.

S-a restabilit, de asemenea, dupa o lunga perioada de dominatie otomana, dreptul Romaniei asupra Dobrogei, care a fost realipita la Romania. Dar, in acelasi timp, Rusia a violat conventia semnata in 4 aprilie 1877 si a fortat Romania sa retrocedeze judetele Basarabiei de sud Kapul, Bolgrad si Ismail.

Pe 14-26 martie, 1881, Romania s-a proclamat regat si Carol I de Hohenzollern Sigmaringen a fost incoronat ca rege al Romaniei. Dupa ce si-a obtinut independenta, statul roman a fost locul catre care si-au indreptat ochii toti romanii care traiau in teritoriile aflate inca sub ocupatie straina. Romanii din Bucovina si Basarabia se confruntau cu politica sistematica de asimilare in lumea germana, respectiv ruseasca. Imigratia strainilor era dirijata catre teritoriile lor. Enclavele romanesti din Peninsula Balcanica aveau dificultati tot mai mari vizavi de politica de deznationalizare. La inceputul sec. XX, romanii erau un popor cu peste 12 milioane de locuitori, dintre care aproape jumătate se aflau sub dominatie straina. In aceeasi vreme, in Transilvania, romanii sufereau consecintele serioase ale acordului prin care statul ungar se restabiea, dupa mai mult de 3 secole de colaps, in care a fost creata dualitatea austro-ungara (1867).

Transilvania si-a pierdut statutul autonom pe care l-a avut sub stapanirea austriaca si a fost incorporata in Ungaria. Legislatia adoptata de guvernul de la Budapesta proclama existenta unei singure nationalitati in Ungaria - aceea maghiara, destinata sa distruga din punct de vedere etno-cultural celelalte populatii, fortandu-le sa devina ungare. Asta a supus populatia romaneasca, alaturi de alte grupuri etnice, la grele incercari. La vremea aceea, Partidul National Roman a jucat un rol important in impunerea identitatii nationale a romanilor; partidul a fost recunoscut in 1881 si a fost promotorul in lupta de obtinere a recunoasterii drepturilor egale pentru natiunea romana, precum si rezistenta ei impotriva proiectelor de deznationalizare.

In 1892, lupta nationala a romanilor a atins apogeul, in cadrul Miscarii Memorandistice. Memorandumul a fost conceput de liderii romanilor din Transilvania, Ion Ratiu, Gheorghe Pop Basesti, Eugen Brote, Vasile Lucaciu si a fost trimis la Viena pentru a fi supus atentiei imparatului Franz Iosef I. El avertiza opinia publica europeana asupra revendicarilor romanilor si o punea in garda fata de intoleranta aratata de guvernul de la Budapesta, referitor la problema nationala.

Perioada 1878-1914 a fost una de stabilitate si progres pentru Romania. Politica s-a polarizat in jurul a doua partide mari - conservator (Lascar Catargiu, Petre Carp, Gheorghe Grigore Cantacuzino, Titu Maiorescu) si liberal (Ion C. Bratianu, Dimitrie Sturza, Ion I. C. Bratianu). Ei au venit la putere alternativ si asta a fost caracteristic pentru comportamentul politic al epocii. Politica expansionista a Rusiei a determinat Romania sa semneze, in 1883, in secret un tratat de alianta cu Austria, Ungaria, Germania si Italia; tratatul a fost reinnoit periodic pana la primul razboi mondial. Dupa ce la inceput a ramas neutra, in primul razboi balcanic (1912-1913), Romania s-a alaturat Greciei, Serbiei, Muntenegrului si Turciei impotriva Bulgariei, in cadrul celui de-al doilea razboi balcanic. Pacea de la Bucuresti (1913) a marcat sfarsitul conflictului si ea prevedea ca sudul Dobrogei - Cadrilaterul (judetele Durostor si Silistra) sa devina parte la Romania.

In august 1914, cand a izbucnit primul razboi mondial, Romania s-a declarat neutra. Doi ani mai tarziu, in 14-27 august 1916, ea s-a alaturat Aliatilor, care i-au promis sprijin pentru dobandirea unitatii sale nationale. Guvernul condus de Ion I.C. Bratianu a declarat razboi Austro-Ungariei.

Ion I.C. Bratianu, prim ministru al Romaniei

Dupa primul succes, armata romana a fost silita sa abandoneze o parte din tara, inclusiv Bucurestiul, si sa se retraga in Moldova, datorita ofensivei unite a armatelor din Transilvania,

comandate de Generalul von Falkenheyn si a celor din Bulgaria, comandate de Maresalul von Mackensen. In vara lui 1917, in marile batalii de la Marasesti, Marasti si Oituz, romanii au respins incercarea puterilor centrale de a se apara si au scos Romania din razboi, ocupandu-si restul teritoriului.

Lupta de la Marasesti - gravura din primul razboi mondial

Monumentul de la Marasesti dedicat eroilor primului razboi mondial

Situatia insa s-a schimbat complet dupa Revolutia din 1917 din Rusia si pacea separata, incheiata de sovietici la Brest-Litovsk (3 martie 1918). Asta atragea dupa sine sfarsitul operatiunilor militare pe frontul de est. Romania a fost obligata sa urmeze pasii aliatei sale Rusia, deoarece pe frontul din Moldova trupele romanesti se intercalau cu trupele rusesti si era imposibil ca lupta sa continue intr-o zona a frontului, si pacea sa se instaleze in alta zona a frontului. Rupandu-se de aliatii sai occidentali, Romania a fost obligata sa semneze Tratatul de Pace de la Bucuresti cu puterile centrale (24 aprilie-7 mai 1918).

Procedura de ratificare n-a fost insa niciodata dusa la bun sfarsit, astfel ca din punct de vedere legal tratatul n-a fost niciodata operativ; de fapt, la sfarsitul lui octombrie 1918, Romania a denuntat tratatul si a reintrat in razboi.

Dreptul popoarelor la autoguvernare a triumfat la sfarsitul primului razboi mondial, si asta a servit cauzelor romanilor care traiau in imperiile tarist si austro-ungar. Colapsul sistemului tarist si recunoasterea de catre guvernul sovietic al dreptului la autoguvernare permis romanilor din Basarabia sa-si exprime prin vot in cadrul organului national reprezentativ - Parlamentul tarii, care s-a convocat la Chisinau, vointa lor de a se uni cu Romania (27 martie-9 aprilie 1918). Caderea monarhiei habsburgice in toamna lui 1918, a facut posibila, pentru natiunile aflate sub opresiunea austro-ungara, emanciparea acestora. La 15-28 noiembrie 1918, Consiliul National din Bucovina a votat la Cernauti unirea acelei provincii cu Romania.

Palatul Metropolitan din Cernauti,
unde a fost votata unirea Bucovinei cu Romania (28 noiembrie 1918)

Adunarea nationala din Transilvania, convocata la Alba Iulia in 18 noiembrie-1 decembrie 1918, a votat, in prezenta a peste 100.000 de delegati, unirea Transilvaniei si Banatului cu Romania. Astfel ca, in ianuarie 1918, cand s-a inaugurat la Paris conferinta de pace, unirea tuturor romanilor intr-un singur stat era un fapt pe deplin realizat.

Tratatele de pace internationale din 1919-1920, semnate la Neuilly, Saint Germain, Trianon si Paris, stabileau noile realitati europene si sanctionau, de asemenea, unirea provinciilor care erau locuite de romani intr-un singur stat (295.042 km.p, cu o populatie de 15,5 milioane).

Votul universal a fost introdus (1918), reforma radicala a fost aplicata (1921), noua Constitutie a fost adoptata - una dintre cele mai democratice de pe continent - (1923) - si toate acestea au creat un cadru general democratic si au pavat drumul pentru o dezvoltare economica rapida (productia industrială s-a dublat între 1923 și 1938. Cu cele 7,2 milioane de barili de titei produs in 1937, Romania era cel de-al doilea producator european si nr. 7 in lume. Venitul national pe cap de locuitor atingea 97 de dolari, in 1938, comparativ cu cel al Greciei de 76\$, cel al Portugaliei de 81 \$, cel al Cehoslovaciei de 141\$ si al Frantei de 246\$.

In politica, erau mai multe partide aflate in competitie. Astfel ca Guvernul a fost controlat, de-a lungul anilor, de cateva dintre ele: Partidul Poporului (Alexandru Averescu), Partidul National Liberal (Ion I.C. Bratianu, I.G. Duca, Gheorghe Tatarescu), Partidul National Taranesc (Iuliu Maniu). Partidul Comunist Roman, fondat in 1921, si care avea un numar nesemnificativ de membri, a fost interzis, in 1924. Garda de Fier, o miscare extremista a aripii nationaliste de dreapta, fondata de Corneliu Zelea Codreanu, in 1927, a fost, de asemenea, exilata. In 1930, Carol al II-lea s-a razgandit in legatura cu decizia sa anterioara de a renunta la tron si l-a detronat pe fiul sau minor, Mihai (care devenise rege in 1927) si a luat tronul. Opt ani mai tarziu el instaura propria sa dictatura (1938-1940).

Obiectivele politicii externe in perioada interbelica, cand Nicolae Titulescu a jucat un rol major, erau indreptate spre mentinerea status-quo-ului teritorial, prin crearea aliantelor regionale, sprijinind Liga natiunilor si politica de securitate colectiva, la fel ca si promovarea unei stranse cooperari cu democratiile vestice - Franta si Anglia.

Nicolae Titulescu, ministrul afacerilor externe roman, suporterul securitatii colective in Europa

Impreuna cu Cehoslovacia si Iugoslavia, Romania a fondat Mica Antanta, in 1920-1921 si a creat o noua organizatie de securitate regionala - Antanta Balcanica, impreuna cu Iugoslavia, Grecia si Turcia, in 1934.

Pe masura ce nazismul crestea in Germania, aceasta impreuna cu Italia sprijinea pretentiile revizioniste ale statelor vecine Romaniei; politica de forta a avut succes pe continent si acest lucru a fost marcat de Anschluss, Pactul de la Munchen (1938), de separare a Cehoslovaciei (1939). S-a produs o apropiere intre Uniunea Sovietica si cel de-al treilea Reich; toate acestea au dus la izolarea internationala a Romaniei. Pactul Ribentrop-Molotov (23 august 1939), stipula intr-un protocol secret interesele sovietice in statele baltice, estul Poloniei, precum si in Basarabia.

Cand a izbucnit cel de-al doilea razboi mondial, Romania si-a declarat neutralitatea (6 septembrie 1939). Dar ea a sprijinit Polonia (facilitand tranzitul tezaurului Bancii Nationale si garantand azil presedintelui polonez si guvernului). Infrangerile suferite de Franta si Marea Britanie in 1940 au creat o situatie dramatica pentru Romania. Guvernul sovietic a aplicat capitolul 3 al protocolului secret din 23 august 1939 si a fortat Romania, prin ultimatumul din 26 si 28 iunie 1940, sa cedeze nu numai Basarabia, dar si nordul Bucovinei si teritoriul Hertei (ultimele doua nu au apartinut niciodata Rusiei). Sub tratatul de la Viena - de fapt, un dictat - (30 august 1940), Germania si Italia i-au dat Ungariei nord-estul Transilvaniei, unde populatia majoritara era romaneasca. In urma discutiilor romano-bulgare de la Craiova, s-a semnat un tratat, in 7 septembrie 1940, prin care sudul Dobrogei (Cadrilaterul) revenea Bulgariei.

Harta Romaniei cu teritoriile pierdute in anii '40

Serioasa criza din vara lui 1940 a dus la abdicarea regelui Carol al II-lea, in favoarea fiului sau, Mihai I (6 septembrie 1940); in acelasi timp, a dus la preluarea Guvernului de catre generalul Ion Antonescu (el a devenit maresal in octombrie 1941). Intr-un efort de a obtine

sprijinul Germaniei și Italiei, Ion Antonescu a antrenat la guvernare mișcarea Garzii de Fier. Mișcarea a încercat, într-un act de rebeliune în 21-23 ianuarie 1941, să ia întreaga conducere a guvernului, și ca urmare ea a fost eliminată din politică.

Dorind să recupereze teritoriile pierdute în 1940, Ion Antonescu a participat, alături de Germania, în războiul dus împotriva Uniunii Sovietice (1941-1944). Înfringerile suferite de puterile Axei au dus după 1942 la sporirea încercărilor făcute de regimul Antonescu, precum și de opoziția democratică (Iuliu Maniu, C.I.C. Brătianu) de a scoate România din Alianța cu Germania. Pe 23 august 1944, mareșalul Ion Antonescu a fost arestat din ordinul regelui Mihai I. Noul guvern, format din militari și tehnocrați, a declarat război Germaniei (24 august 1944) și, astfel, România și-a adus întregul ei potențial economic și militar în Alianța Națiunilor Unite, până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial în Europa. În ciuda eforturilor umane și economice, pe care România le făcuse pentru cauza Națiunilor Unite timp de nouă luni, Tratatul de Pace de la Paris (10 februarie 1947), nega României statutul de co-beligerant și o obliga să plătească o imensă despăgubire de război; dar, Tratatul recunoștea retrocedarea teritoriilor din nord-estul Transilvaniei la România, în timp ce Basarabia și nordul Bucovinei rămăneau anexate la URSS.

Monumentul de la Moisei, dedicat victimelor teroarei hortisto-ungare în România ocupată

Trupele sovietice stăteau pe teritoriul României și țara a fost abandonată de puterile occidentale, astfel că următorul stadiu a adus o evoluție similară acesteia, ca și celorlalți sateliți ai imperiului sovietic. Întregul guvern a fost preluat prin forță de comunisti, partidele politice au fost interzise, iar membrii lor au fost persecutați și arestați; regele Mihai I a fost forțat să abdice și în aceeași zi a fost proclamată Republica Populară (30 decembrie 1947). S-a instaurat dictatura unui singur partid, bazată pe o supraveghere omnipotentă și omniprezentă și pe forța de represiune. Întreprinderile industriale, băncile și mijloacele de transport au fost naționalizate (1948), agricultura a fost colectivizată forțat (1949-1962). Întreaga economie s-a dezvoltat potrivit planurilor de cinci ani, obiectivul principal fiind industrializarea de tip stalinist.

România a devenit membru fondator al CAER (1949) și al Tratatului de la Varșovia (1955). La moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (1965), liderul comunist al epocii de după război, conducerea partidului, care mai târziu a fost identificată și cu conducerea de stat, a fost monopolizată de către Nicolae Ceaușescu. Într-o scurtă perioadă, el a reușit să concentreze în propriile mâini (și ale celor ale clanului condus de soția sa, Elena Ceaușescu), toate pârghiile puterii partidului comunist și cele ale sistemului de stat. România s-a distanțat de URSS (acest lucru a fost făcut public în "Declarația" din aprilie 1964; politica internă a fost mai puțin rigidă și s-a înregistrat o oarecare deschidere în politica externă (România a fost singurul stat membru al Tratatului de la Varșovia, care nu a intervenit în Cehoslovacia, în 1968); toate acestea, ca și capitalul politic construit pe o linie mai puțin ortodoxă, erau folosite pentru a consolida propria poziție a lui Ceaușescu, ca să preia întreaga putere în cadrul partidului și a statului.

Dictatura familiei Ceaușescu, una dintre cele mai absurde forme de guvernare totalitaristă din Europa secolului XX, bazată pe cultul personalității care friza, de fapt, patologicul, a avut ca rezultat, printre altele, distorsiuni în economie, degradarea în viața socială și morală, izolarea

tarii in cadrul comunitatii internationale. Resursele tarii au fost abuziv folosite pentru construirea unor proiecte gigant absurde, nascocite de megalomania dictatorului. Asta a contribuit, de asemenea, la scaderea dramatica a nivelului de trai al populatiei si la adancirea crizei regimului.

In aceste conditii, izbucnirea revolutiei starnite la Timisoara in 16 decembrie 1989, a cuprins rapid toata tara, si in 22 decembrie dictatura a fost rasturnata, prin sacrificiul a peste 1000 de vieti.

Revolutia romana din 22 decembrie 1989

Victoria revolutiei a deschis drumul spre restabilirea democratiei, a sistemului politic pluralist, pentru intoarcerea la economia de piata si reintegrarea tarii in spatiul economic, politic si cultural european.